

Přirůstky a doplňování hudebních edičních řad v NK ČR

Denkmäler der Tonkunst in Österreich
Recent Researches in Music
Seventeenth-Century Italian Sacred Music

Kritické edice hudebních děl patří k základním pomůckám hudebních vědců, interpretů i ostatních zájemců o studium hudby. Pomyslnou nejvyšší rovinu kritických edic co do významu a zpravidla i kvality představují souborná vydání a ediční řady typu „monument“ – v rámci hudebnin (tj. notových materiálů) se jedná o jakousi obdobu referenčních zdrojů či příručkové literatury. Vzhledem k významu těchto edičních počinů věnuje NK ČR patřičnou pozornost jejich doplňování, které je samozřejmě selektivní s ohledem na jejich relevanci k akvizičním prioritám NK, kvalitu i cenu. Cílem tohoto textu je především informovat o třech kritických edičních řadách, které byly doplněny v letošním roce a představují velmi významné přirůstky svého druhu. Zdaleka se nejedná o vyčerpávající informaci o přírůstcích, stranou zůstanou mimo jiné i souborná vydání a další zajímavé kritické edice. Na příkladu vybraných edičních řad náležejících spíše k typu vydání památek (*monumenta*, *Denkmälerausgaben*) hodlám představit různé podoby těchto edic a v neposlední řadě též demonstrovat diferencovaný přístup k jejich doplňování.

Jako první zmiňme proslulou ediční řadu *Denkmäler der Tonkunst in Österreich* (DTÖ). Byla založena roku 1893 s cílem zpřístupnit v kritických vědeckých edicích hudební památky vzniklé na území (tehdejšího) Rakouska. Pod vedením Guido Adlera vyšlo v letech 1894–1938

celkem 83 svazků, během války ediční činnost až na výjimky ustala, poté však bylo vydávání řady opět obnoveno a pokračuje dodnes. Jedná se tak o nejdéle pokračující ediční počín podobného typu. Edice vycházela postupně u řady nakladatelů, významným přelomem byl z tohoto hlediska rok 1959–60, kdy se jejího vydávání ujalo nakladatelství ADEVA ze Štýrského Hradce a vydalo reprint všech před válkou vydaných svazků. Díky postupně realizovaným dalším reprintům jsou téměř všechny svazky edice stále dostupné.¹⁾

DTÖ zahrnují hudbu od 13. do 19. století – většina vydaných děl však spadá do 16.–18. stol. – a obsahují jak monografické svazky, tak sbírky postihující zpravidla určitý hudební druh (např. sv. 101/102: *Geistliche Solomotetten des 18. Jahrhundert*) či skladatelský okruh (např. sv. 90: *Niederländische und italienische Musiker der Grazer Hofkapelle Karls II.*). Vzhledem k zaměření DTÖ není vůbec překvapující, že řada titulů má velký význam pro dějiny hudby v českých zemích nebo se přímo jedná o bohemika. K autorům novějších svazků patří rovněž domácí či z Čech pocházející editoři. Camillo Schoenbaum tak vydal v 60. letech již zmíněný sv. 101/102 a později spolu s Herbertem Zemanem sv. 121: *Deutsche Komödienarien 1754–1758*, Jiří Sehnal je autorem sv. 127 a 151: *Heinrich Ignaz Franz Biber: Instrumentalwerke handschriftlicher Überlieferung I, II*. Zatím poslední, v letošním roce vydaný titul je možno v kontextu řady označit za svým způsobem přelomový. Jedná se o zcela nové vydání Biberových Růžencových sonát (sv. 153: *H. F. I. Biber: Rosenkranz-Sonaten*), které již v DTÖ byly vydány roku 1898 coby sv. 25. Snad právě tímto činem jako by byla stvrzena proměna, jakou prodělalo pojetí hudebních edic od doby založení DTÖ a která se projevila již v poválečných svazcích edice, proměna spočívající v posunu od čistě vědecké edice k vydání vědecko-praktickému se všemi důsledky, které tato změna přináší.²⁾

Ve fondu NK byly dosud k dispozici svazky 1–83, pořízené v době jejich vydávání v letech 1894–1938, a dále pouze několik svazků z poválečného pokračování série. Mezera, kterou představovala absence novějších titulů DTÖ, byla zaplněna v letošním roce, kdy byly doplněny chybějící svazky až do sv. 152, vyjma ojedinělých svazků dočasně na trhu nedostupných. Vzhledem k výše nastiňnému významu této ediční řady je naším cílem doplňovat DTÖ v úplnosti. Dotyčných 57 svazků bylo zakoupeno v rámci projektu *Referenční centrum NK ČR – brána do světa informací*, realizovaného za finanční podpory projektu výzkumu a vývoje MŠMT (Projekt LI200001). Novým přírůstkem je rovněž *Kompendium zur Publikationsreihe Denkmäler der Tonkunst in Österreich 1–120* Maxe Schönherra (Graz 1974) obsahující mimo jiné podrobný rozpis a rejstříky prvních 120 svazků DTÖ a představující přes své stáří velice cennou a užitečnou pomůcku.

Edice *Recent Researches in Music* byla založena zároveň s nakladatelstvím A-R Editions roku 1962. Sestává z několika sérií zaměřených na evropskou hudbu a definovaných podle období (*Recent Researches in the Music of the Middle Ages and Early Renaissance, ... of the Renaissance, ... of the Baroque Era, ... of the Nineteenth and Early Twentieth Centuries*), k nimž se dále připojuje série *Recent Researches in American Music* a další tři drobnější řady.³⁾ Ve jmenovaných řadách již vyšlo hodně přes 400 kritických edic. Zásadní odlišností *Recent Researches* od DTÖ i většiny dalších „monument“ spočívá v otevřenosti pojednávání edice. Zatímco G. Adler

v předmluvě k prvnímu dílu DTÖ nastínil ediční plán a uvedl přitom jména skladatelů, jimiž se při vydávání řady hodlá zabývat, editoři *Recent Researches* (RR) – jak již z názvu vyplývá – spíše počítají s tím, že budou sestavovat ediční plán z edic vzešlých z aktuálního výzkumu a splňujících určité dané ediční standardy. To samozřejmě vůbec neznamená, že by vedoucí editoři jednotlivých sérií RR rezignovali na snahu plánovat a ovlivňovat celkové směřování série. Přesto však je rozdíl v přístupu k problému zřejmý.

Jednotlivé svazky jsou zpracovány podle shodných rámcových edičních zásad a splňují vysoké požadavky kladené na moderní kritické edice určené pro vědecké účely i praktické provozování hudby. Je nepřehlédnutelné, že RR jsou přitom v první řadě určeny pro poučené interprety. To se projevuje markantně v otázce generálbasu, který zůstává nevypracován. To není v kontextu současných edic nic zvláštního. Ne zcela obvyklé a zároveň poměrně přínosné je však tištění generálbasových čísel nad osnovu – tedy shodně s dobovou praxí – a dále jejich pečlivé a důsledné revidování. Každý svazek obsahuje kromě kritické zprávy a vydavatelských poznámek rovněž zpravidla rozsáhlou předmluvu, v níž bývá mimo jiné věnována značná pozornost otázkám provozovací praxe.

Valná většina titulů z edice RR byla v ČR dosud nedostupná, NK vlastnila pouze dvousvazkovou edici symfonií J. K. Vaňhala (*Six Symphonies*, *Recent Researches in the Music of the Classical Era*, sv. 17, 18). Počátkem letošního roku byly doplněny především edice děl českých autorů a výběrově též další tituly v celkovém rozsahu 35 svazků. Za zmínku stojí především významné edice děl J. Myslivečka (*Three Violin Concertos* a oratorium *Isacco figura del redentore*), pozoruhodná edice houslových sonát F. Bendy řešící problém edičního zpracování alternativního sólového hlasu, který Benda exemplárně vyzdobil (*Six Sonatas for Solo Violin and Continuo with Embellished Versions*), dále např. Koželuhovy smyčcové kvartety op. 32 a 33 či výběr z Dusíkových klavírních děl. Některé edice byly pořízeny na základě pramenů z českých archivů – jako Biberova *Missa Christi resurgentis*, dochovaná v hudební sbírce Arcibiskupského zámku v Kroměříži, či jeden z již zmíněných Myslivečkových koncertů. Jiná edice naopak české prameny nerefletovala, ačkoli by to bylo možné – jedná se o rovněž již zmíněné Myslivečkovy oratorium, jehož dobový opis je dochován v NK. Mezi dalšími zakoupenými tituly se nachází edice tak významných děl jako *Euridice* Jacopa Periho či *Nuove musiche* Giulia Cacciniho, dále kompletní vydání madrigalů Andrey Gabrieliho, klavírní koncerty Johanna Nepomuka Hummela a Josefa Antonína Štěpána, Rosettiho partyty pro dechové nástroje, Telemannovy a Quantzovy triové sonáty atd. Ediční řadu *Recent Researches in Music* hodláme soustavně sledovat a selektivně doplňovat jednotlivé tituly.

Edice *Seventeenth-Century Italian Sacred Music* nakladatelství Garland (nyní Routledge) reprezentuje opět odlišný typ ediční řady, blízký se typu tematicky zaměřené antologie. Ve srovnání s výše pojednávanými edičními řadami se v tomto případě jedná o uzavřený koncept. Edice byla od počátku naplánována na 25 svazků postihujících (některé) hlavní proudy italské duchovní hudby 17. století. Deset svazků, jejichž autorka Anne Schnoebelen je zároveň generální editorkou celého projektu, je věnováno mešním kompozicím. Pořadí svazků i skladeb v jednotlivých svazcích je přitom chronologické. Naproti tomu jsou skladby pro nešpory a kompletář, jimž je věnováno dalších deset svazků vzniklých pod dohledem Jeffreyho Kurtz-

mana, řazeny do jednotlivých svazků podle obsazení, resp. počtu vokálních hlasů. Posledních pět svazků edice mělo obsahovat reprezentativní výběr motet a jejich editorem měl být Jerome Roche, který však v průběhu přípravných prací zemřel. Edici měla převzít jeho žena a spolupracovnice Elizabeth Roche, ze změněného seznamu edice otištěného v posledních svazcích je však zřejmé, že tato část nebude realizována a edice je tedy ve svých 20 svazcích již kompletní.

Vzhledem k mizivé dostupnosti italské duchovní hudby 17. století v moderních edicích se v případě pojednávané edice jedná o počín zcela zásadního významu. Na tom nemění nic skutečnost, že edice je ve stylu ostatních obdobných edičních řad téhož vydavatele co do výbavy koncipována velmi skromně. Nejedná se vlastně ani o kritickou edici, nýbrž o komentované a korigované vydání vždy jednoho pramene. Navíc i v rámci takové méně ambiciózní podoby sklídily první svazky této řady poměrně negativní ohlas.⁴⁾ Přesto však se díky jejímu obsahu i rozsahu jedná o edici velmi významnou jak pro badatele, tak i pro interprety. NK zakoupila edici v úplnosti (pouze jeden svazek dosud nebyl dodán) a nutno říci, že v podstatě neměla jinou volbu. Pro dané období se jedná o velmi významný informační zdroj, navíc relevantní také pro studium hudby v českých zemích v dané době. Potenciálně problematická z hlediska případného pozdějšího nákupu je v tomto případě rovněž politika nakladatele, která by se dala shrnout slovy vydat – prodat – zapomenout. Odkládáním nákupu by mohly vzniknout mezery ve fondu, které je téměř nemožné zaplnit, jak dosvědčuje případ v NK chybějící a čtenáři i badateli těžce postrádané významné ediční řady *Italian Opera 1640–1770* téhož nakladatele. Proto bylo v tomto případě naší snahou pořídit kompletní edici co možná nejdříve.

Poznámky:

- 1) Viz <http://www.adeva.com/>
- 2) Srov. Dahlhaus, Carl. K dějinám principů hudebních edic. Přel. M. Ottlová. In *Kritika hudebního textu. Metody a problémy hudební filologie*. Praha, 2001, s. 50–58.
- 3) Viz <http://www.areditions.com/rr/>
- 4) Obsáhle recenzováno např. D. F. Scottem a S. Saundersem v *Notes* 56 (199), č. 1 (September 1999), s. 228–233, či J. Glixonem v *Journal of Seventeenth-Century Music* 3 (1997) [cit. 9.10.2003]. Dostupné z WWW: <<http://sscm-jscm.press.uiuc.edu/jscm/v3/no1/Glixon.html>>

Václav Kapsa
Národní knihovna ČR